

«Викладання – це мистецтво, а не ремесло...»

Дудченко Наталія Йосипівна

(м. Біла Церква)

*Вічно винаходити, вимагати,
удосконалювати – от єдиний
можливий курс сучасного вчителя.*

М.А. Рибнікова

*Педагогічна ідея – це повітря, в якому
у розправляє крила педагогічна творчість*

В. Сухомлинський

*В особистій практиці сховані таємниці
швидких і надійних успіхів.*

Я.А. Коменський.

Останнім часом у педагогічній періодиці, методичній літературі чи не найпоширенішим терміном стало поняття **компетентність**. І це закономірно. Адже поняття "**професійна компетентність**" — явище багатоскладове. Це сукупність знань і умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати потрібну інформацію.

У результаті удосконалення професійної компетентності народжуються такі явища, як **професійна й педагогічна майстерність**, що тісно пов'язана із педагогічною творчістю й такими якостями сучасного викладача, як **комунікативна культура та педагогічна імпровізація**.

Пригадаймо, як педагогічний словник тлумачить поняття «педагогічна майстерність»

Педагогічна майстерність — це комплекс особистісно-ділових якостей педагога, що гарантує продуктивність його діяльності та забезпечує ефективність взаємодії з усіма суб'єктами процесу освіти (дітьми, колегами, батьками).

Головними ознаками зазначеної майстерності є бездоганне вміння навчати студентів, формувати в них особистісні риси, розвивати творчі здібності та схильності.

Педагогічна майстерність передбачає професійні знання, педагогічну культуру, педагогічну техніку, педагогічний досвід, задатки, здібності, гуманістичну спрямованість, вміння спілкуватися. Будь-яка майстерність, зокрема й педагогічна, проявляється та вдосконалюється **лише в діяльності**. До особливостей педагогічної діяльності слід віднести те, що її результати помітні не одразу.

В.О.Сухомлинський зазначає: "Ткач уже через годину бачить плоди своєї праці. Сталевар через кілька годин радіє з гарячого потоку металу — це вершина його мрії, хлібороб через кілька місяців милується колосками, жменею зерна, вирощеного в полі... А вчителеві треба працювати роки і роки, щоб побачити те, що ти замислив; ні в кого так часто не гостює почуття незадоволення, як у вчителя..."

Основою педагогічної майстерності є професійні знання, які забезпечують глибину, ґрунтовність, поміркованість дій, відображають рівень теоретичної підготовки власне з предмета та методики його викладання, а також із педагогіки, психології.

Поняття професійної майстерності тісно пов'язане з педагогічною творчістю.

Деякі вчені (В. Кан-Калик, М. Никандров, Л. Рувинський) розглядають педагогічну творчість як пошук викладачем нових рішень навчальних завдань, уміння застосовувати нестандартні прийоми діяльності. І нарешті, педагогічний словник визначає *педагогічну творчість як оригінальне та високоефективне вирішення викладачем навчально-виховних завдань, збагачення теорії та практики виховання і навчання.*

Поняття педагогічної творчості включає у себе творчу педагогічну діяльність викладача і творчу навчальну діяльність студента в їхній взаємодії та взаємозв'язку, тобто педагогічна творчість — це особистісно орієнтована розвивальна взаємодія викладача та студента, яка зумовлюється певними психолого-педагогічними умовами і забезпечує подальший творчий розвиток особистості і рівня творчої діяльності викладача.

Сьогодні в освіті все більше постає вимога посилити практичну спрямованість навчання, підвищити конкурентоспроможність, життєву компетентність молоді, яка вчиться. Дедалі більше звертається увага не на процес надання знань, а на те, щоб навчити студентів використовувати набуті знання за порогом навчального закладу для досягнення життєвого успіху.

Ще років п'ятнадцять тому викладач був носієм і передавачем інформації і головним завданням вважав озброєння студента знаннями, передачу йому різноманітних відомостей. Сучасний студент може знайти інформацію швидше, ніж викладач, бо вміє працювати з електронною енциклопедією, шукати матеріал в Інтернеті, і йому зовсім не обов'язково бігти до бібліотеки.

І хоча інформація стала доступнішою, інтерес до читання, навчання взагалі різко знизився. Тому сьогодні викладач змушений замислитися не над тим, як знайти якомога більше інформації і подати її в цікавій доступній формі, а над тим, як привернути інтерес студента до навчання, до своєї дисципліни, як примусити його працювати. Адже не секрет, що багато з них не виконують домашні завдання, "відсиджують" заняття. Тому сучасні студенти та сучасне заняття потребують саме творчого та майстерного викладача.

Сьогодні заняття літератури не уявляю без **новітніх технологій**, які сягають корінням у педагогічний досвід таких учителів, як **В. Сухомлинський, С. Ільїн**. Звичними в моїй роботі стали **прийоми інтерактивного навчання, медіатехнологій**

Інтерактивне навчання найефективніше. Воно передбачає насамперед **роботу в групах, в парах**, тобто навчання з елементами взаємонавчання, коли роботою охоплена вся група, студенти не тільки вивчають новий матеріал, а й набувають навичок самостійної роботи, розвитку мовлення. Працюючи в парах, групах, виконуючи спільні завдання, вони **вчаться спілкуватися, критично мислити, приймати обдумані рішення.**

Робота в парах дає можливість обмінятися ідеями з партнером, який формує навички спілкування, висловлювання своїх думок, вміння вести дискусію. Студенти можуть взяти інтерв'ю одне в одного, відредагувати роботу товариша, оцінити.

Робота в групах передбачає розподіл ролей та спільне дослідження проблем, виконання запропонованих викладачем завдань. Такі види діяльності дають можливість включити в процес активного навчання кожного студента.

Для формування читацької компетентності студентів, розвитку їхніх творчих здібностей, навичок самостійного аналізу прочитаного застосовую **елементи технології розвитку критичного мислення**, через використання таких форм роботи, як:

гронування.

Наприклад, в процесі ознайомлення з **творчістю П.Верлена**, на етапі узагальнення вивченого матеріалу, для кращого засвоєння інформації студентам пропонується побудувати грона, в яких висвітлені найважливіші ознаки поезії та провідні мотиви лірики.

В процесі вивчення теми: «Філософська проблема новели Ф.Кафки «Перевтілення». Внутрішні суперечності головного героя» студенти порівнюють письменника з головним персонажем твору Грегором Замзою, фіксуючи відмінні та спільні риси в «колах Вена».

- діаграма Вена;

Для висловлення студентами враження від знайомства з творчістю письменника чи твором доцільним є прийом «вільне письмо».

Однією із творчих форм роботи на етапі узагальнення над твором або образом може бути **сенкан**

Сенкан- п'ятирядковий неримований вірш з 11

слів на запропоновану тему:

- 1.Іменник(тема).
- 2.Два прикметники (яке воно?).
- 3.Три дієслова (що воно робить?).
- 4.Фраза — висновок з чотирьох слів.
- 5.Іменник — синонім до теми.

Наприклад. Створення сенкану до образу Грегора Замзи. (Тема.Філософська проблема новели «Перевтілення». Внутрішні суперечності головного героя).

Людина

Маленька, нікчемна

Працює, страждає, відчуває

Самотня навіть у родині

Комаха .

Основною технологією формування ключових життєвих компетентностей студентів є **метод проектів**. Працюючи над створенням проектів, студенти швидко

навчаються критично мислити, чітко усвідомлювати, де і яким чином можна застосувати набуті знання, генерувати нові ідеї, грамотно працювати з інформацією, бути комунікабельними, постійно самовдосконалюватися. В своїй практиці я впроваджую дослідницькі, творчі (ілюстрації до творів, вірші), ігрові, інформаційні медіапроекти. Студнти створюють портфоліо — систему своїх творчих наробок: малюнки, кросворди, твори, казки, есе, вірші тощо.

Алгоритм роботи над проектом

1. Підготовчий етап: попередній аналіз наявної інформації та матеріалів, обмірковування та обґрунтування вибору певної теми, визначення мети і завдань проекту. *Діяльність студента:* одержує інформацію про проектну діяльність (вимоги, план виконання проектної роботи), вибирає тему проекту й затверджує її.)

2. Створення плану майбутнього проекту: визначення джерел інформації, способів збору та аналізу необхідної інформації; визначення форми звіту; розподіл завдань членів творчої групи. *Діяльність студента:* складає графік роботи над проектом, формулює завдання, планує способи досягнення результату.

3. Дослідження за обраною темою, виконання проекту: збір інформації, її обробка, аналіз, запис; вирішення проміжних завдань; основні інструменти - спостереження, опитування, робота з літературою тощо. *Діяльність студента:* обговорює аспекти тематичних питань, висловлюючи власне бачення проблеми; займає певну позицію згідно зі своїми особистісними переконаннями; отримує (в разі потреби) проміжні консультації; узгоджує формат проекту з планом, формулює висновки, остаточно закінчує роботу над створенням проекту).

4. Презентація проекту та обговорення: можливі форми звітування - презентація, усний звіт з демонстрацією певних матеріалів, письмовий звіт, відеофільм тощо. *Діяльність студента:* презентує (захищає) виконаний проект, бере участь у обговоренні.

Орієнтовні теми для проектів

Символізм як літературно-мистецький напрям останньої третини ХІХ – початку ХХ століття

1. «Всесвіт - лише галерея символів». (Філософські та естетичні засади символізму як літературно-мистецької течії.)
2. Поезія Поля Верлена в музичній інтерпретації К. Дебюссі.
3. Шлях поетичного корабля А.Рембо (Художнє новаторство поета)
4. «Двох різних націй ми сини, але ми рідні». (Компаративний аналіз художніх світів П. Верлена та М. Вороного.)
5. «Закони відповідностей» в поезії французьких митців (Ш. Бодлер, П. Верлен, А. Рембо.)

Один із найефективніших шляхів пізнання світу — **порівняння**. Немовля пізнає матір, вирізняючи її з-поміж інших жінок за одному йому відомими ознаками. Дорослі пізнають предмети, зіставляючи об'єм, колір, форму. Адекватно сприйняти запропоновані програмою світової літератури знання теж можна за допомогою порівняння — **компаративістики**.

Використання елементів цього підходу — об'єктивна необхідність. Вона зумовлена сутністю, характером і особливістю предмета. Щоразу маємо справу не з одним, а з двома творами: оригіналом і перекладом. Тож слід враховувати позицію як автора, так і перекладача, майстерність останнього донести до читача.

Компаративістика забезпечує науковий підхід до вивчення предмета. Він досягається:

- чітким розумінням мети обраних зіставлень;
- спрямуванням на результат, глибоке осягнення твору, що вивчається;
- пошуковим характером діяльності;
- значущістю порівнюваних аспектів;
- використанням наочності — схем (таблиць), які можуть створюватись протягом освоєння теми;
- узагальненням результату виконаної роботи.

Для результативності порівняльного методу необхідно знати принаймні два літературні твори. Відшукуємо в них фольклорні та літературні аналогії; виділяємо загальнолюдське і національно своєрідне; зіставляємо проблематику, системи образів, сюжети, композиції, тропи; пишемо твори з елементами порівняння. Щоразу обґрунтовую доцільність зіставлення, акцентую на тому, чому так важливо, аби воно відбулося.

На заняттях активно також застосовую **медіатехнології**.

Комп'ютер сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей студентів. Його застосування дає можливість змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити заняття більш наочним і цікавим. Комп'ютер активізує діяльність викладача та студентів, сприяє здійсненню диференціації та індивідуалізації навчання, розвитку спеціальної або загальної обдарованості дитини, формуванню знань, посилює міжпредметні зв'язки.

Однією з найефективніших форм використання медійних матеріалів є комп'ютерна презентація.

Комп'ютерна презентація. Це і заняття - пояснення нового матеріалу в режимі діалогу, і лекція, і заняття-узагальнення, і заняття-наукова конференція, заняття-захист проєктів, й інтегровані заняття, і заняття-презентація, заняття-дискусія у режимі Інтернет-конференції.

Презентація — форма подачі матеріалу у вигляді слайдів, на яких можуть подаватися таблиці, схеми, малюнки, ілюстрації, аудіо- і відеоматеріали.

Мультимедіа дає можливість прослухати класичний музичний твір, ознайомити студентів з майстрами світового кінематографа, здійснити віртуальний екскурс.

Так, наприклад, під час ознайомлення з поняттям «імпресіонізм» студенти мають можливість переглянути документальний фільм про цей напрям у мистецтві.

Щоб до кінця зрозуміти, як виявився імпресіонізм у різних видах мистецтва, є можливість продемонструвати на слайдах зразки живопису (наприклад, твори Клода Моне

або прослухати музичний твір (М.Равель «Гра води»)

Таким чином, використання вищезазначених технологій і форм роботи допомагає ефективному навчанню студентів в інноваційному просторі та сприяють формуванню у майбутньому професійного та компетентного фахівця

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Активные формы преподавания литературы : лекции и семинары на уроках в старших классах / сост. Р. И. Альбеткова. - М., 1991. - 275 с.
2. Ершова А. П. Нескучные уроки. - С.-Петербург, 2004. - 136 с.
3. Методичні матеріали для уроків світової літератури в 10 класі (з мультимедійними додатками) : навчальний комплект / за заг. ред. Н.В.Химери. - Біла Церква : КОІПОПК, 2010. - 248 с. + CD - диск : мультимедійні додатки до 70 уроків.
4. Мірошниченко Л. Ф. Актуальні проблеми методики викладання світової літератури // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2005. - №6. –с.5